

Despre opera literara Ion de Liviu Rebreanu

"Nici in cele mai izbutite momente ale Rascoalei viziunea realista nu atinge maretia lui Ion." N. Manolescu

Aparut in 1920, in forma sa definitiva, romanul Ion fundamenteaza formula romanului social modern, obiectiv si realist.

Problematica rurala o gasim initial in nuvela Rusinea, cu o intriga simpla, in care eroina, Rodovica, este victima a iubirii, si apoi, o prima varianta a romanului Ion prin Zestrea.

Cu o structura bine echilibrata, in doua parti, intitulate sugestiv Glasul pamantului si Glasul iubirii, romanul cuprinde in albia lui viata satului transilvanean inainte de razboi.

Romanul incepe cu descrierea drumului care duce spre satul Pripas "pitit intr-o scrantitura de coline" si se incheie rotund cu satul "ramas inapoi acelasi", sugerand astfel curgerea eterna si impasibila a vietii:

"Din soseaua ce vine de la Carlibaba, intovarasind Somesul cand in dreapta, cand in stanga, pana la Cluj si chiar mai departe, se desprinde un drum alb mai sus de Armadia, trece raul peste podul batran de lemn, acoperit cu sindrila mucegaita, spinteca satul Jidovita si alearga spre Bistrita, unde se pierde in cealalta sosea nationala care coboara din Bucovina prin trecatoarea Bargaului.

Lasand Jidovita, drumul urca intai anevoie pana ce-si face loc printre dealurile stramtorate, pe urma insa inainteaza vesel, neted, mai ascunzandu-se printre fagii tineri ai Padurii-Domnesti, mai poposind putin la Cismeaua-Mortu-lui, unde picura vesnic apa de izvor racoritoare, apoi coteste brusc pe sub Rapele-Dracului, ca sa dea buzna in Pripasul pitit intr-o scrantitura de coline".

si finalul, simetric, incheie rotund romanul cu aceeasi imagine:

"Satul a ramas inapoi acelasi, parca nimic nu s-ar fi schimbat. Cativa oameni s-au stins, altii le-au luat locul. Peste zvarcolirile vietii, vremea vine nepasatoare, stergand toate urmele. Suferintele, patimile, nazuintele, mari sau mici, se pierd intr-o taina dureros de necuprinsa, ca.niste tremurari plapande intr-un uragan urias".

Subiectul are o intriga simpla; Ion Pop al Glanetasului, doreste pamantul cu o patima mistuitoare. Caci tatal sau, "sarac iasca si lenevior de n-avea pereche", a mancat repede zestrea Zenobiei, fiindca "toate, crasmele le batea", cat e Armadia de mare; "fugea de munca grea".

Iubea pamantul de mic copil. A crescut ravnind si piz-muind pe cei bogati, dorind cu orice pret sa aiba pamant mult, "cat mai mult". "De pe atunci pamantul i-a fost mai drag ca o mama...".

In acest scop o seduce pe Ana, fiica lui Vasile Baci, "bocotanul" satului, desi era urata si n-o

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

iubea. Urmarindu-si cu viclenie si tenacitate scopul, Ion intra in posesia pamanturilor la care jinduise cu lacomie. Dar iubirea ascunsa pentru Florica cea frumoasa si saraca, maritata mai apoi cu George Bulbuc, nu-i da pace.

Tratata inuman si de catre Ion si de catre tatal ei, Ana isi curma viata. Romanul este, din acest punct de vedere, o drama a casniciei taranesti in lupta pentru pamant. Copilul ramas se imbolnaveste si moare, spre disperarea lui Ion, care vedea in el garantia pastrarii pamanturilor lui Vasile Baci.

Ca un destin implacabil, Ion este ucis de catre George Bulbuc, barbatul Floricai. fiind astfel pedepsit pentru faptele sale nelegiuite.

Apreciat constant drept o mare constructie epica, "o epopoe a taranului roman", Ion este romanul unui destin individual, asa cum insusi autorul apreciaza.

In centrul romanului sta figura lui Ion, monumental si simbolic prin tragismul sau, consumandu-se intre iubire si patima pentru pamant. Eugen Lovinescu (in Istoria literaturii romane contemporane) observa: "Cu un material aparent haotic, cu episoade numeroase ce se pun de-a curmezisul, romanul se organizeaza totusi in jurul unei figuri centrale, al unui erou frust si voluntar, al lui Ion.

El e expresia instinctului de stapanire a pamantului, in slujba caruia pune o inteligenta ascutita, o viclenie procedurala si, mai ales, o vointa imensa; nimic nu-i rezista; in fata ogorului aurit de spice e cuprins de betia unei inalte emotii, si vrea sa-l aiba cu orice pret".

Conturat obiectiv si realist, intr-o maniera moderna, sugestiile naturaliste se atenuaza. G. Calinescu considera ca "viclenia instinctuala, caracteristica oricarei fiinte reduse, i-a determinat actiunile".

Observator omniscient, de o obiectivitate rece, Rebreanu isi construiește discursul narativ dintr-o perspectiva total auctoriala. Aflam astfel ca la scoala din sat Ion a fost cel mai iubit elev al invatatorului Herdelea, care mereu "i-a batut capul Glanetasului sa dea pe Ion la scoala cea mare din Ar-madia, sa-l faca domn". Era silitor si cuminte, dar "ii era mai drag sa pazeasca vacile pe campul plesuv, sa tie coarnele plugului, sa coseasca, sa fie vesnic insotit cu pamantul. si Glanetasu, pe cat de greu l-a dat la liceu, tot atat de lesne s-a impacat sa nu mai urmeze".

Era chipes, istet, iute si harnic, dar sarantoc. Dorinta de a avea pamant il obsedeaza: "Trecea deseori parca inadins pe langa pamanturile lui Vasile Baci. Le cantarea din ochi, se uita daca sunt bine lucrate si se supara cand vedea ca nu sunt toate cum trebuie. Se simtea stapanul lor si-si facea planurile cum va ara faneata cutare, iar cutare porumbiste cum voi semana-o cu trifoi!."

Faptele pun in lumina caracterul personajului. Scena infruntarii dintre Ion si Vasile Baci la hora duminicala dezvaluie starea lui Ion, notata cu minutiozitate. Jignit de Vasile Baci in fata satului, care-l numeste "sarantoc" si "talhar", Ion reactioneaza potrivit firii sale impulsive, violent: "Ion schimba fete-fete. Genunchii ii tremurau, iar in cerul gurii simtea o uscaciune parca i s-ar fi aprins

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

sufletul. Fiece vorba il impungea drept in inima, cu deosebire fiindca auzea tot satul. Mereu ii fulgera sa se repeada si cu un pumn zdravan sa-i inabuse in gat ocarile. (...) Ion insa nu vedea, nu auzea. Rusinea il tintuise locului".

Astfel, destinul fiecarui personaj devine si o problema de psihologie umana, determinata nu numai de elementul social, ci si de impulsurile interioare, mai adanci ale fiintei, care rabufnesc in situatii-limita.

Dupa ce-l batuse zdravan pe George Bulbuc, pe care-l voia Vasile Baciuc ginere, fiind flacau bogat, Ion "era multumit acuma si racorit". Orgoliul ranit al lui Ion se mai tempera in urma acestei ispravi. Conflictul cu Simion Lungu, caruia i-a micorat bucata de pamant, intrand cu plugul, deoarece cu ani in urma era al Glanetasilor, confirma aviditatea pentru pamant a lui Ion: "Inima ii tremura de bucurie ca si-a marit averea".

Monologul interior dezvaluie structura intima a personajului. Dojenit de preot in fata lumii din biserica pentru ca-l batuse pe George, Ion puse ochii in jos, tremurand de rusine, simtind privirile celorlalti cum il sfredeleau, neindraznind nici macar sa se miste din loc:

"Dojana preotului il sfichiua ca un bici de foc. Numai ticalosii sunt astfel loviti in fata lumii intregi. Dar el de ce e ticalos? Pentru ca nu se lasa calcat in picioare, pentru ca vrea sa fie in randul oamenilor? Li ardeau obrajii si tot sufletul de rusine si de necaz".

Scriitorul isi urmareste personajul in doua ipostaze care il definesc substantial: framantat de dorinta de a avea pamant, cat mai mult, si dupa ce capata pamantul mult ravnit. Personajul e surprins in situatii care-i pun in lumina trasaturile. Istet si viclean, isi alcatuieste cu grija planul dobandirii pamantului inca de la hora duminicala, cand incepe s-o ademeneasca pe Ana.

Comportamentul bine calculat fata de Ana si Vasile Baciuc in urmarirea scopului sau e calificat de G. Calinescu astfel:

"In planul creatiei, Ion e o bruta. A batjocorit o fata, i-a luat averea, a impins-o la spanzuratoare si a ramas in cele din urma cu pamant".

Lovind-o pe Ana cu sange rece, personajul este "bruta ingenua" (N. Manolescu - Arca lui Noe), "o fiinta generica, a carei increstare cu natura pare efortul unui gigant" (scena cositului); el se infrateste cu pamantul intr-un ritual mistic al posesiunii (n. Manolescu). Dar personajul nu are liniste si fericire nici dupa dobandirea averii mult ravnite, pentru ca revine "glasul" iubirii.

Dominat de instincte primare, aflat sub semnul fatalitatii, Ion este o victima a instinctelor sale viguroase si neclintite, caci, "ce folos de pamanturi, daca cine ti-e pe lume drag nu-i al tau" - spune Ion la sfarsit. El este devorat de "glasul pamantului si glasul iubirii".

Destinul lui Ion este strans legat de viata satului din primele decenii ale secolului al XX-lea, a carui

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

existenta o surprinde realist, structurat si diferentiat social, in conditii specifice pentru romanii din Transilvania.

Sunt prezente aspecte ale asuprii nationale, simtite mai ales de intelectualii satului, in raport cu autoritatile de stat austro-ungare.

G. Calinescu aprecia romanul Ion drept un "poem epic", care cuprinde "momente importante din calendarul sempitern al satului, miscatoare prin calitatea lor elementara". Romanul incepe si se sfarseste semnificativ cu unul din momentele importante din viata satului: hora duminicala, pe ulita din dos, la Todosia, vaduva lui Maxim Oprea, o hora "a soartei". Conflictul se contureaza, e previzibil de la inceput. Bataia dintre Ion si George de la carciuma este un preludiv al crimei, moartea lui Moarcas sau a lui Avrum anunta sinuciderea Anei, toate acestea sunt elemente ale unui "ritm esential al existentei" (N. Manolescu).

O anumita ierarhie sociala este vizibila dupa locul unde stau, cu cine vorbesc oamenii: primarul se afla alaturi de batranii fruntasii, apasa vorbele, le insoteste cu gesturi hotarate; barbatii isi scot palariile la apropierea preotului Belciug si a familiei Herdelea, invatatorul satului. Primarul si fruntasii satului ies la poarta intru intampinarea "domnilor". Pe laturi, "ca un caine la usa bucatariei, trage cu urechea si Alexandru Glanetasu, sfiindu-se sa se vare intre bogatasi".

Scriitorul prezinta elemente ale vietii cotidiene in amanuntime, cum este scena trezirii Glanetasilor, cand se aude, in tinda, glasul aspru al cocosului, in zorii zilei, sau descrierea noptii in sat, ca si odihna, in pridvor, seara, a familiei invatatorului Herdelea, "unde femeile brodau sau crosetau, vorbeau si radeau, in vreme ce Herdelea, cu pipa-n gura, rasfoia cate-o carte" De aci, din pridvor, se desfasura panorama satului: "Satul intreg si jumatate din hotar se intindeau in fata lor ca o harta mare cu reliefuri in colori.

Oamenii care se intorceau de la camp sau mergeau spre Jidovita, trasurile care umblau intre Armandia si Bistrita defilau pe dinaintea lor, oferindu-le prilejuri mereu noi de vorba. Apoi cand venea intunecul, fetele, in frunte cu mama lor, incepeau sa cante romante vechi romanesti cu niste voci simpatice de sopran, acompaniate uneori de basul invatatorului..."

Casa acestuia, "cea dintai, taiata adanc in coasta unei coline", biserica si preotul ei, carciuma, "nu mai rasarita ca alte case din sat", polarizeaza oamenii satului. Scriitorul prezinta evenimentele traditionale: nunti, botezuri, tarnosiri de biserici, inmormantari, slujbe religioase duminicale, sarbatorile Craciunului si pregatirea lui, cum ar fi Bojotaia, cantatul colindelor s.a.

Pe celalalt plan se desfasoara existenta familiilor de carturari, care se pastreaza oarecum izolata, din "orgoliu de casta" (G. Calinescu).

Invatatorul Herdelea este mereu amenintat de grijile familiei, de maritatu fetelor, de afirmarea ca gazetar a lui Titu, de autoritati, de teama sa nu-si piarda casa, construita pe pamantul preotului

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Belciug; din ce in ce e tot mai resemnat de iluzii spulberate, de compromisuri ce i-au calcat pe inima.

"Duelul" dintre Herdelea si popa Belciug, interesele si certurile marunte dramatizate, existenta cotidiana, ca si evenimentele traditionale fac din Ion o autentica monografie a satului ardelenesc.

Romanul are un caracter epopeic, remarcat de G. Calinescu, prin senzatia atat de plina a vietii, "glasurile se amesteca si se confunda in zgomotul lumii".

si N. Manolescu apreciaza ca "personajele seamana aici cu niste masive forte ale naturii", deci au dimensiunea eroilor de epopee.

In ceea ce priveste stilul, Eugen Lovinescu sesiza particularitatea de esenta a scrisului lui Rebreanu: "Formula lui Ion este ingramadirea unui fluviu curgator de fapte ce se perinda aproape fara inceput si fara sfarsit, fara o necesitate apreciabila, fara finalitate. E, negresit, o metoda lipsita de stralucire artistica si de stil, cu mari primejdii dar care ne da impresia vietii in toate dimensiunile ei, nu izolata pe planse anatomice, de studiu, ci curgatoare si naturala; formula realizata rar in toate literaturile si pentru prima data la noi".

Prin romanul Ion, Liviu Rebreanu a dat literaturii romane intaia creatie epica de mari dimensiuni in care se simte pulsatia vietii, scriitorul dovedind ca are vocatia constructiilor monumentale.

Tudor Vianu aprecia romanul Ion pentru intuitia psihologica sigura, pentru pasiunile traite, avand o maretie reprezentativa, iar Rebreanu este "un poet al Ardealului" (T. Vianu - Scriitori romani).